

schoonheden, dan zijn die naar Augustinus' opvatting, echter uitgedrukt in de woorden van Croce, een constitutief element der expressie. Zoo is er eenheid van vorm en inhoud en deze eloquentie is schoon door haar waarheid en zuiverheid. Het is de stijl van den Bijbel.

Het kwellend stijlprobleem der oude Christenen vindt dus bij Augustinus een bevredigende oplossing hierdoor, dat hij niet alleen het verwijt van de *simplicitas* der Schrift afwijst, maar zelfs de Heilige Boeken boven de profane literatuur verheft en hun eloquentie, die gebaseerd is op waarheid en zuiverheid, den stijl bij uitnemendheid acht. De Christen behoeft zich niet angstig af te vragen of hij wel rhetorisch mag schrijven: wanneer hij, evenals vele *ecclesiastici viri* reeds gedaan hebben, de waarheid en zuiverheid van den stijl der Schrift navolgt, dan schrijft hij schoon en richt hij zich naar de regelen eener rhetorica, die hem past.

Evenwel, Augustinus heeft meer gedaan dan een praktische oplossing geven van dit vraagstuk. Het is hem, naar ik meen, bewust geworden, dat de gewone verklaring van de schoonheid der figuren uit hun *suavitas* geen verklaring was; er zijn aanwijzingen, dat zijn wijsgeerig denken ook van beteekenis is geweest voor de doorgronding van de schoonheid van den stijl en dat hij eenige grondlijnen heeft getrokken tot een, in zijn denkwereld passend, systeem van een *aesthetica* van den stijl. Daarover wil ik nog, in het kort, een en ander zeggen.

Augustinus' belangstelling voor den aesthetischen achtergrond der stilistische schoonheden blijkt slechts terloops, echter in werken, die hij in verschillende perioden van zijn leven geschreven heeft. Zij richt zich vooral op de Gorgiaansche schemata, en dat is des te begrijpelijker, wanneer men bedenkt, dat hij deze zoo vaak gebruikt, dat ze voor een deel zijner werken, inzonderheid voor de door hem uitgesproken *Sermones*, kenmerkend zijn ⁵¹⁾. Wat de antithese betreft: Norden heeft opgemerkt, dat zij, vooral in tijden van geestelijken strijd, de uitdrukkingsvorm bij uitnemendheid is van het Christendom ⁵²⁾. Ik behoef er slechts aan te herinneren, welk een beteekenis in de Christelijke leer hebben de tegenstellingen leven en dood, licht en duisternis, geloof en ongelooft, waarheid en leugen, redding en verdoemenis, hemel en